

UKM 8/18 Frykt ikke? Kirkens møte med fremmedfrykt

Vedtak

Jesus kalte oss til å elske vår neste som oss selv, og å se den fremmede med Jesu blikk. Bibelen er full av mennesker som opplever å være på siden av samfunnet, det vil si at de er marginaliserte. Jesus løfter utsatte mennesker særlig frem, og vi som kirke er kalt til å følge Jesu eksempel.

Høsten 2017 vedtok Mellomkirkelig råd (MKR) å jobbe med noen av disse spørsmålene i arbeidet «Frykt ikke». Når UKM tar opp temaet, er det naturlig å bygge på arbeidet til MKR. Tidligere har UKM behandlet følgende saker: *UKM 8/16 - Hvem er så min neste* og *UKM 6/17 - Dialog i praksis*, og kommet med en resolusjon om flyktninger på UKM 2015.

UKM skal se på betydningen av fremmedfrykt og har særlig tatt opp følgende spørsmål i tilknytning til dette temaet: Hvordan påvirker fremmedfrykt samfunnet i dag? Hva sier Bibelen om «de fremmede»? Hvilke muligheter og utfordringer har Den norske kirke når det gjelder å møte fremmedfrykten i samfunnet?

Fremmedfrykt

Det er naturlig å ønske å være sammen med mennesker man har ting til felles med og å være litt skeptisk til mennesker som man opplever som annerledes. Når man kjenner på frykt, er det en naturlig reaksjon, som forteller oss at her er noe som kan være farlig. Denne frykten kan være rasjonell eller irrasjonell.

Alle mennesker erfarer fremmedfrykt, om enn i varierende grad. Fremmedfrykt defineres som en redsel eller fiendtlighet overfor noe fremmed. Fremmedfrykt skaper et skille mellom «oss» og «de andre». Det er tett knyttet til holdninger basert på mangelfull kunnskap. Det kan bidra til et negativt syn på noen mennesker og grupper. Slike holdninger kalles fordommer.

Fremmedfrykt kan komme til uttrykk på mange vis. Å se på noen som fremmed, kan ha sammenheng med grad av fordommer. Målet i vårt arbeid er ikke å gjøre «dem» mer lik «oss», men å gjøre noe med frykten for annerledesheten.

Hva skjer når fremmedfrykten tar overhånd og hindrer oss i å elske vår neste som oss selv? Eller når ledere utnytter fremmedfrykten for egen vinning, og bidrar til utviklingen av rasistiske og diskriminerende holdninger og lover?

Det er ikke nødvendigvis slik at fremmedfrykten i seg selv er et samfunnsproblem. Noen unge mennesker i Norge i dag opplever imidlertid fremmedfrykt som en reell utfordring i samfunnet, derfor må den møtes slik

at den kan snakkes om. Det er ungdom og unge voksne som skal leve med det som skjer i dag, og konsekvensene av fremmedfrykt i framtiden. Negative fordommer kan utvikles fra man er veldig ung, uten at man nødvendigvis er oppmerksom på det. Det er derfor viktig at unge mennesker tar tak i disse spørsmålene.

Fremmedfrykt i samfunnet

Populistisk nasjonalisme er på fremmarsj i Europa og flere steder i verden.¹ Det er en ideologi som fremmer én folkegruppes interesser og har tydelige skiller mellom "oss" og "dem". Det bidrar til fremmedfrykt og rasisme og går ut over marginaliserte grupper i samfunnet. Denne nasjonalismen kan føre til ekskludering, diskriminering eller dehumanisering av minoriteter, som enkelte populistiske politikere har begrunnet ut i fra en påstand om å ville beskytte kristne verdier. I Kirken enes vi om noe som går på tvers av etnisitet og landegrenser; derfor mener UKM 2018 at dette er en uheldig bruk av begrepet «kristen verdi».

Det finnes også tendenser til populistisk nasjonalisme i Norge, og det blir blant annet synlig i debatt om innvandring. En del mennesker kjenner på frykt for at høy innvandring vil gjøre det vanskeligere å få jobb, vil gjøre Norge mindre trygt og vil bidra til utvanning av norske og kristne verdier. Men hva er reell begrunnet frykt og hva er frykt som bunner i fordommer og fremmedfrykt? Det er dessuten vanskelig å vurdere hvor fremmedfrykten og fordommene slutter, og hvor rasismen begynner.

Mange av oss har opplevd å være en "fremmed" eller minoritet i en eller annen sammenheng. Å være kristen blant ikke-kristne er ett eksempel. Gjennom å være åpen og dele sin tro kan man erfare at man blir mindre fremmed for de ikke-kristne rundt seg.

Fremmedfrykt og fordommer er ikke bare en utfordring mellom ikke-etnisk norske og nordmenn. Samer i Norge lever med konsekvensene av en lang historie med brutal fornorskingsprosess, og kampen for likeverd pågår fremdeles. Undertrykkende politikk og holdninger kan bidra til at samer kjenner fremmedfrykt i møte med nordmenn. Blant nordmenn er det fortsatt myter og fordommer mot samer. Samtidig er det ikke nok kunnskapsformidling om samisk kultur i den norske skolen. Samer opplever å måtte formidle kunnskap om egen kultur, som mange samer har fått begrenset mulighet til å tilegne seg selv. Når samisk kultur gis plass i samfunnet kan det føre til at også andre kulturer gis plass. Samtidig er det en spenning i hvorvidt en norsk majoritetskultur vil gi rom for minoritetskulturer på bekostning av egen kultur.

Bibelen og «de fremmede»

Møtet med fremmede i de bibelske tekstene beskrives på samme måte som møte med fremmede beskrives i dag: Som truende, berikende, skremmende, utviklende og eksistensielt avgjørende.

Det er stort spenn i hvordan fremmede blir behandlet i Bibelen, med alt fra vold og utrydding og til grenseløs gjestfrihet og kjærlighet. I 5. Mosebok finner vi begge motiver i én og samme tale fra Moses til Israelfolket i Moab.² I det nye testamente utfordrer Jesus forestillinger om hvor grensen mellom «oss» og «dem» går, og viser oss hvordan vi skal møte mennesker på en forbilledlig måte.

Ett eksempel er fortellingen i Johannes evangelium om Jesu møte med den samaritanske kvinnen ved brønnen³. Jesus venter på kvinnen som kommer til brønnen og ber henne om vann. Jesus trosser samtidens

¹ <https://forskning.no/kortnytt/vil-forhindre-populisme-med-mer-utdanning>

² 5. Mosebok kap. 9-10

³ Johannesevangeliet kap. 4

måte å forholde seg til den fremmede på, når han snakker med henne til tross for hennes posisjon som kvinne, marginalisert og minoritet. Å møte mennesker med Jesu blick er å være oppsøkende, se og være til stede for hverandre, og på den måten anerkjenne den andres unike verdi.

Å møte mennesker med Jesu blick betyr også å møte hverandre med nysgjerrighet, respekt og solidaritet, i erkjennelsen av at man selv ikke sitter med hele sannheten. Et eksempel på dette kan man finne i fortellingen om Emmausvandrerne i Lukasevangeliet⁴. Den inkluderende måten de to disipler møter en fremmed på vei til Emmaus på, fører til ny innsikt. Det er ikke før de har invitert den fremmede til å bli værende hos dem, og han har delt brødet med dem, at de forstår at den fremmede er Jesus selv.

På samme måte som disiplene var opptatt av sine egne ting, kan også vi i dag gå glipp av muligheten til å møte Jesus i den fremmede. I dette ligger det at alle mennesker har noe å bidra med i fellesskapet, og når vi slipper hverandre til, kan vi alle oppleve å bli beriket.

Basert på prinsippene i vår kristne tro og Jesu eksempel, bør vi spre en fortelling om kjærlighet og håp som motsvar på den populistiske fortellingen om hat og frykt.

Utfordringer og muligheter for Den norske kirke

For å vurdere hvordan Den norske kirke bør møte fordommer og fremmedfiendtlige holdninger i samfunnet, kan det være nyttig å se på kirkens egen tradisjon og våre muligheter og utfordringer. UKM merker seg at kirken og kirkens medlemmer både blir utsatt for andres fremmedfrykt og selv er med på å spre fremmedfrykt. Vi vil her fokusere på utfordringer og muligheter kirken står overfor, og hva kirken kan bidra med for å møte fremmedfrykt på en god måte:

- Det er viktig å ta folks følelser og identitet på alvor, og gå i dialog, snarere enn å latterliggjøre eller se ned på mennesker som har «politisk ukorrekte» meninger. Vi må erkjenne og ta på alvor bekymringene til de av oss som føler seg truet av «de fremmede», enten det er på grunn av bekymringer om sikkerhet, jobb, økonomi og verdier
- Utfordre enkeltpersoner til å være åpne og respektfulle i møte med andre. Det er viktig å våge å utfordre seg selv og egne fordommer og arbeide med kristne verdier som gjestfrihet og solidaritet.
- Skape møteplasser og arenaer hvor folk kan bli kjent og bygge gode fellesskap. Trygghet er viktig i et godt fellesskap. Hvis man ikke er trygg i seg selv, er det lett å kjenne frykt når man blir utfordret. Egen frykt og usikkerhet kan bygges ned gjennom at den enkelte føler seg ivaretatt, og opplever at folk bryr seg på ordentlig. I et trygt fellesskap har vi tillit til hverandre slik at vi tør å være ærlige om hvem vi er, utfordre hverandre og ha dype samtaler om vanskelige tema uten å bli satt i bås. Flere kristne barne- og ungdomsorganisasjoner har allerede en struktur og en organisasjon som er egnet til dette.
- Skape trygge rom for samtale, diskusjon og dialog hvor folk kan møtes på tvers av bakgrunn (etnisitet, tro, kultur, politisk ståsted, alder og så videre). Kirken kan være det trygge rommet som gir en god ramme for å

⁴ Lukasevangeliet 24:13-35

DEN NORSKE KIRKE

Ungdommens kirkemøte 2018

tørre å ha de vanskelige samtalene om fremmedfrykt. Trygge rom og dialog hører sammen. Her finnes allerede kirkelig ressursmaterieil man kan ta i bruk for å ha en god dialog.

- Formidle kunnskap for å utfordre myter og korrigere faktafeil om «den fremmede».⁵ Å ha høy utdanning betyr ikke nødvendigvis at man har kunnskap om andre kulturer, og utdanning betyr ikke nødvendigvis dannelse. Å spre kunnskap er ikke nok, den må anvendes også.

- Utfordre holdninger og vise mangfold gjennom kunst og kultur, som f.eks. teater, sang, m.m. Kunstformen er ikke nok, da den kan være stereotyp i seg selv. Mennesker er forskjellige bak kunstuttrykket og derfor er menneskemøtet med kunstneren viktig. Det er nødvendig med kurs og kompetanseutvikling med andre kulturer som tema, også blant kirkelige ansatte.

- Kirken må erkjenne at den i dag representerer en majoritetskultur og at den strever med å uttrykke minoritetskulturer. Som minoritet representerer man en erfaring som er nødvendig for at kirken skal være hel. Likevel kan det være så utfordrende bare å tematisere det, at både majoriteten og minoritetene vegrer seg. Majoriteten kan i tillegg være redd for å trække feil.

- Bruke kirkens stemme i samfunnet til å utfordre urettferdige maktstrukturer. Dette kalles ofte for kirkens profetiske røst. Det finnes en grense for hva som er greit. Hvor skal vi sette grensa for hva vi som kirke kan stå inne for av utvikling i samfunnet og hva vi ikke kan være med på?

UKM utfordrer:

Menighetene til å

- invitere til en genuin dialog om fremmedfrykt.
- bruke eksisterende kirkelig ressursmaterieil og verktøy for å utfordre enkeltmenneskers holdninger og fordommer.
- ta inn samiske og andre minoriteters elementer for å uttrykke det kulturelle mangfoldet vi har i Den norske kirke.
- Være en tydelig røst i lokalsamfunnet mot fordomsfull fremmedfrykt.

Barne- og ungdomsorganisasjoner til å

- tematisere fremmedfrykt i deres organisasjoner.

Kirkemøtet til å

- å ta avstand fra teologier som bygger opp om fremmedfrykt og rasisme.
- ta tydelig avstand fra populistisk nasjonalisme og med tydelig stemme fremme likeverd og menneskerettigheter.

Regjering og Storting til å

- arbeide sammen for å endre urettferdige strukturer og systemer for å sikre like rettigheter for alle.

⁵ Ett eksempel er: <http://samiskmyteknuser.no/>